

Més informació sobre el CCUC

El Catàleg Col·lectiu de les Universitats de Catalunya (CCUC): un nou entorn de cooperació catalogràfica

LOURDES OLIVA, MERCÈ RAMON, JOANA ROIG, ANDREU SULÉ

1. La catalogació cooperativa

S'ha escrit molta literatura i també s'ha discutit llargament sobre l'alt cost i la lentitud de la catalogació original en els nostres dies. En el marc generalitzat actual de restriccions pressupostàries, on les biblioteques no en són una excepció, l'optimització dels recursos econòmics i humans dedicats a la catalogació ha estat un motor de canvi a gran part d'institucions arreu del món.

És en aquest context, juntament amb els espectaculars avenços en telemàtica dels darrers anys, que cal entendre la rellevància creixent de la catalogació cooperativa en el món bibliotecari actual.

Per tal d'anar delimitant conceptes, pot ser interessant veure com defineix l'American Library Association el concepte de la catalogació cooperativa:

"Catalogació original de documents bibliogràfics a través de l'acció conjunta d'un grup de biblioteques independents que fan que aquests registres bibliogràfics siguin accessibles a tots els membres del grup, i als que no en són participants també. També es pot anomenar catalogació compartida, ja que la responsabilitat i el producte de la catalogació són compartits."¹,

Aquesta definició posa al descobert una de les característiques més importants de la cooperació: la noció que una biblioteca que participa en un projecte de catalogació cooperativa no només ho fa en "benefici propi", sinó que alhora contribueix a un projecte més ampli o catàleg col·lectiu.

D'altra banda, de cara a l'usuari, la intenció d'un catàleg col·lectiu respon una mica a la idea que la biblioteca no només fa palès els documents de què disposa, sinó que mostra d'una manera ràpida i eficaç tots els documents a què pot tenir accés.

De cara a la tasca del catalogador, treballar en un entorn de cooperació catalogràfica suposa seguir unes pautes i unes directrius comunes, per tal d'assolir el màxim nivell de qualitat i consistència. És molt important que dos catalogadors de diferents institucions, davant d'un mateix "problema" o "dubte", el solucionin de la mateixa manera, que tinguin les eines suficients, prou recursos bibliogràfics a l'abast per prendre una mateixa decisió, tasca molt important i difícil d'aconseguir.

És per això que el nivell de qualitat dels registres que hi ha en un catàleg col·lectiu ha d'estar mínimament controlat², per tal que a la pràctica la catalogació per còpia no en suposi la recatalogació. S'ha d'evitar duplicar tasques i que, en tot cas, el que es faci sigui ampliar les dades d'un registre, però no corregir-les o verificar-les.

També és important el consens en la definició del nivell de qualitat per evitar, sempre que això sigui possible, polítiques catalogràfiques locals que variïn molt de les del catàleg col·lectiu, i sobretot evitar personal que revisi o verifiqui la còpia i l'adapti abans d'incorporar-la al catàleg local. Catalogació cooperativa vol dir també coordinació de tots els participants d'un projecte, fruit de la interacció i sobretot de la voluntat d'ajustar les prioritats locals a les dels altres participants amb els objectius unificats cap al mateix propòsit.

2. Tipologies de catalogació cooperativa al món

A tot el món ja des dels anys setanta, juntament amb l'automatització de biblioteques, van aparèixer moltes formes de cooperació bibliotecària amb l'objectiu d'estalviar recursos i costos. Amb el temps, algunes d'aquestes modalitats de cooperació s'han anat transformant en projectes, consorcis, xarxes, agències nacionals, etc., moltes vegades interrelacionats a la recerca del màxim benefici mutu.

Actualment, la cooperació catalogràfica ha pres diferents formes arreu del món en funció de la història bibliotecària i les condicions econòmiques, tècniques i professionals de cada país.

Sense cap mena d'esperit exhaustiu, aquestes són algunes de les tipologies de cooperació catalogràfica més comunes:

- A. Projectes o consorcis que neixen fusionant els registres de les bases de dades locals en una gran base de dades col·lectiva, i són d'institucions que usen una mateixa aplicació. És el cas de RUEDO³, que utilitza Dobis/Libis i facilita la catalogació per còpia i la retroconversió de registres manuals. Altres exemples són l'Abilene Library Consortium⁴, o el Cavalir Online⁵, que agrupa les biblioteques de Virgínia.
- B. Catàlegs col·lectius que ofereixen accés tant als catàlegs individuals de les biblioteques participants com a altres recursos externs. És el cas del CARL Corporation⁶, que dona accés a CONSER (Cooperative Online Serials Program), OCLC (Online Computer Library Center), Library of Congress, UnCover i també a bases de dades comercials com ABI/Inform, etc. Un altre exemple és MELVYL⁷, que és la unió de les col·leccions de les biblioteques de la Universitat de Califòrnia, per facilitar-hi l'accés, tot i que també conté altres catàlegs amb fons locals (GLADIS, ORION) i també moltes bases de dades, tant comercials (MEDLINE o BIOSIS) com les distribuïdes per l'OCLC.
- C. Catàlegs col·lectius que apleguen una sèrie d'institucions -nacionals, universitàries, de recerca- on la catalogació es fa en una base de dades col·lectiva i els participants hi treballen creant registres nous o bé aprofitant registres ja existents. És el cas del Catàleg Col·lectiu de les Universitats de Catalunya⁸, (CCUC), el RERO⁹, (Réseau de Bibliothèques Romandes et Tessinoises) o el CURL¹⁰, (Consortium of University Research Libraries).
- D. Projectes que van més enllà de la simple cooperació catalogràfica i que consten de tot tipus de serveis d'informació i bibliotecaris. És el cas del Consorci de Biblioteques Universitàries de Catalunya¹¹, (CBUC), que ofereix, entre d'altres, un projecte de préstec interbibliotecari, i el de la xarxa nacional holandesa PICA¹², que consta, a més, d'una base de dades central compartida. BYBSYS¹³, és un altre projecte de cooperació de tota mena de serveis bibliotecaris a Noruega (des d'adquisicions fins a préstec, passant també per la cooperació en catalogació).
- E. Projectes que estableixen lligams per a la cooperació en la gestió i el manteniment de recursos, així com per a l'establiment de normativa, estàndards i directrius comunes¹⁴. És el cas del CONSER¹⁵, (Cooperative Online Serials Program), programa de manteniment cooperatiu d'una base de dades de publicacions en sèrie, que també en promou la gestió, en facilita la identificació, la descripció i l'accessibilitat. Un altre projecte és el PCC¹⁶, (Program for Cooperative Cataloging), que es compon dels tres programes següents: NACO (Name Authority Cooperative Program), SACO (Subjects Authority Cooperative Program) i BIBCO (Bibliographic Record Cooperative Program). El PCC és un programa de cooperació internacional iniciat l'any 1995 i coordinat per la Library of Congress, juntament amb membres i biblioteques participants.

3. Visió global de les experiències a Catalunya en el camp de la catalogació compartida

A Catalunya, el repàs (genèric i no exhaustiu) a les principals experiències que hi ha hagut en catàlegs col·lectius i cooperació catalogràfica entre diverses institucions té un punt de partida important l'any 1932.

Aquest any, el concepte de catàleg col·lectiu era ja present quan va ser aprovada pel Consell de Cultura de la Generalitat una *Proposta d'organització de les biblioteques de Catalunya*, segons la qual la Generalitat establiria un Servei General "que tindria al seu càrrec: l'organització del catàleg general de biblioteques de Catalunya"¹⁷. Dissortadament, aquest projecte no es va arribar a complir.

Al llarg de la història, les publicacions periòdiques han estat objecte de projectes més consolidats de cooperació, potser per raons econòmiques, per tal d'evitar duplicitats innecessàries en les subscripcions.

Ja l'any 1944 es va començar a publicar, coincidint amb el número 1 de *Biblioteconomia*¹⁸, l'*Índice de revistas existentes en las bibliotecas de Barcelona*. Sembla que es va estroncar amb la publicació, en el número 44, de la lletra r, l'any 1956, però el 1963 es va presentar el *Catálogo colectivo de publicaciones periódicas de las bibliotecas de Barcelona*¹⁹, que va culminar amb la publicació de l'*Inventario de publicaciones periódicas que se reciben en las bibliotecas de Barcelona*²⁰, l'any següent. D'aquest *Inventario* se'n va fer una segona edició el 1970, i una tercera, ja en català, el 1982²¹.

El 1981 es va formar el CRUC (Catàleg de les Revistes de les Universitats Catalanes), que recollia el fons de la Universitat Autònoma de Barcelona, la Universitat de Barcelona i de la Universitat Politècnica de Catalunya. Es va haver d'aturar el 1984 per

manca de finançament.

El 1987, el CRUC va ser continuat per un projecte de la Universitat de Barcelona, el Catàleg Automatitzat de Publicacions en Sèrie (CAPS), que incloïa, a més de la Universitat de Barcelona, la Universitat Politècnica de Catalunya, la Biblioteca de l'Ajuntament de Barcelona, la Biblioteca de Catalunya, la Biblioteca de l'ICESB (Institut Catòlic d'Estudis Socials de Barcelona) i, durant un temps, l'Hemeroteca Nacional. Aquest catàleg va ser editat en microforma del 1988 al 1991 i en CD-ROM a partir del 1992 dins de Rebiun.

El mateix any en què es va formar el CRUC, el 1981, la Generalitat creà el SICAB (Sistema d'Informació per a Catàlegs Automatitzats per a Biblioteques) com a servei nacional de suport bibliotecari a Catalunya. Aquest servei seria l'encarregat de gestionar la base de dades elaborada per l'Institut Català de Bibliografia, a partir del 1982.

L'Institut Català de Bibliografia (ICB), com a redactor de la bibliografia nacional, proporcionava la catalogació feta a altres biblioteques, ja fos en format de fitxa (a la Biblioteca de Catalunya), enviant cintes magnètiques (a la Universitat de Barcelona) o bé per connexió en línia (a la Xarxa de Biblioteques Públiques de la Generalitat).

L'any 1983 el SICAB incorpora al seu sistema el Catàleg Col·lectiu de Catalunya (Antiquari), iniciat uns anys abans, el qual té com a objectiu enregistrar tots els fons antics dipositats a les biblioteques catalanes. L'any 1989 el CCC va començar a incorporar fons bibliogràfics del segle XIX i va passar a anomenar-se: Catàleg Col·lectiu del Patrimoni Bibliogràfic de Catalunya.

L'any 1984 s'incorpora al SICAB l'Hemeroteca Nacional de Catalunya i també la Biblioteca Bergnes de las Casas. L'any 1985 ho fa la Fonoteca de Catalunya i, a la fi del 1990, la Biblioteca de Catalunya.

El gener de 1992 eren dins el SICAB, a més dels centres esmentats: la Biblioteca de l'Esport, la Biblioteca del Centre d'Història Contemporània, la Biblioteca del Patrimoni Arquitectònic, la Biblioteca de l'Arxiu Nacional, la Biblioteca de la Institució de les Lletres Catalanes i la Biblioteca d'Agricultura, Ramaderia i Pesca.

Els centres adherits al SICAB, encara que no conformin un únic catàleg col·lectiu, sí que cooperen catalogàficament, ja que el sistema permet copiar registres d'una base de dades a una altra. S'hi han afegit també des del 1992 altres centres com l'Arxiu Nacional de Catalunya, l'Institut Cartogràfic de Catalunya, etc. Actualment la Biblioteca de Catalunya (que incorpora la Fonoteca, l'Hemeroteca, la Biblioteca Bergnes de Las Casas i el Catàleg Col·lectiu del Patrimoni Bibliogràfic) i la Xarxa de Biblioteques Públiques de la Generalitat han passat al sistema VTLS.

Hi ha també programes de cooperació entre centres especialitzats en una mateixa disciplina, com és el cas de la Coordinadora de Documentació Biomèdica, que manté un catàleg col·lectiu de revistes biomèdiques existents a les biblioteques de la Coordinadora. Aquest catàleg fins ara ha estat consultable només en format imprès, però dins l'any 1997 ho serà per via Internet.

També hi ha diverses xarxes estatals en què participen institucions catalanes, com ara:

- Rebiun (Red de Bibliotecas Universitarias): creada el 1990, agrupa biblioteques universitàries i edita, a partir de 1992, un catàleg col·lectiu en suport CD-ROM.
- Documat²², : formada per les facultats de matemàtiques de diverses universitats i pel CSIC; manté un catàleg col·lectiu de revistes de matemàtiques.
- Catálogo Colectivo del Patrimonio Bibliográfico Español²³, : té com a objectiu inventariar i descriure el patrimoni bibliogràfic espanyol (actualment hi participen unes 500 biblioteques).
- MECANO (heMEroteCA virtual área tecNOlogía): formada per instituts universitaris i escoles tècniques superiors d'enginyers de diverses universitats, centres del CSIC i el CINDOC (Centro de Información y Documentación Científica).

Aquest repàs als catàlegs col·lectius i altres aspectes de la catalogació compartida dona una informació retrospectiva que enllaça amb l'actual Catàleg Col·lectiu de les Universitats de Catalunya.

4. L'experiència del Catàleg Col·lectiu de les Universitats de Catalunya

El CCUC té els seus antecedents en la creació del grup d'usuaris VTLS Espanya. Aquest grup va demanar a l'empresa VTLS que estudiés la viabilitat de fer un catàleg col·lectiu, que posteriorment es va reconduir cap a l'àmbit universitari.

"Durant els anys 1992, 1993 i 1994, es va implementar la primera fase del projecte, la interconnexió entre els catàlegs de la Universitat de Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona, Universitat Politècnica de Catalunya, Universitat Pompeu Fabra,

Universitat de Girona, Universitat Rovira i Virgili i Universitat de Lleida.

L'any 1994 es va dedicar a l'estudi de les necessitats per a la segona fase del projecte, la creació del catàleg col·lectiu de les universitats de Catalunya.

A mitjan 1995 es va iniciar la creació efectiva del catàleg amb la càrrega dels registres bibliogràfics de les institucions participants. L'ordinador central es va ubicar a la Universitat Politècnica de Catalunya²⁴, .

El 7 de novembre de 1996 es va constituir el Consorci de Biblioteques Universitàries de Catalunya (CBUC), "organisme públic amb finalitats no lucratives que té com a objectiu fonamental millorar la qualitat dels serveis bibliotecaris a través de la cooperació bibliotecària"²⁵, .

A principis del 1997 es va carregar el fons del catàleg de la Biblioteca de Catalunya al CCUC.

Registres Bibliogràfics

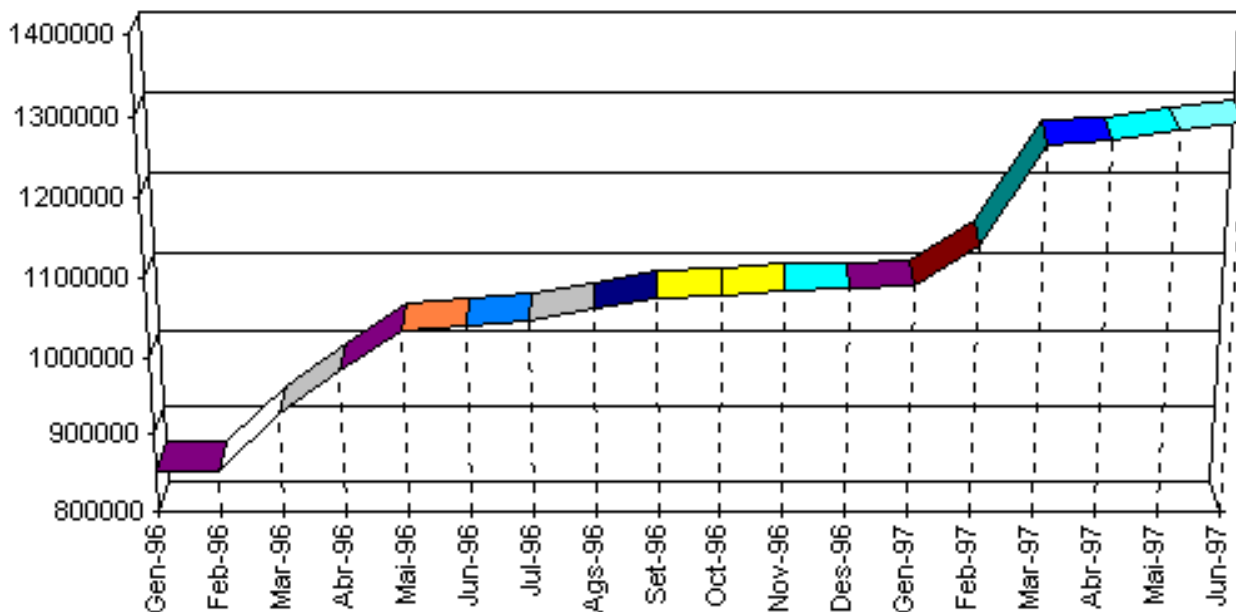

Fig.1. Creixement de la base de dades del CCUC

D'aquesta manera, al juliol de 1997 les institucions consorciades al Catàleg Col·lectiu són:

- Universitat de Barcelona
- Universitat Autònoma de Barcelona
- Universitat Politècnica de Catalunya
- Universitat Pompeu Fabra
- Universitat de Girona
- Universitat de Lleida
- Universitat Rovira i Virgili
- Universitat Oberta de Catalunya
- Biblioteca de Catalunya

Pel que fa a la base de dades del CCUC, aquesta està formada per registres bibliogràfics, registres d'autoritat i registres de fons de publicacions en sèrie:

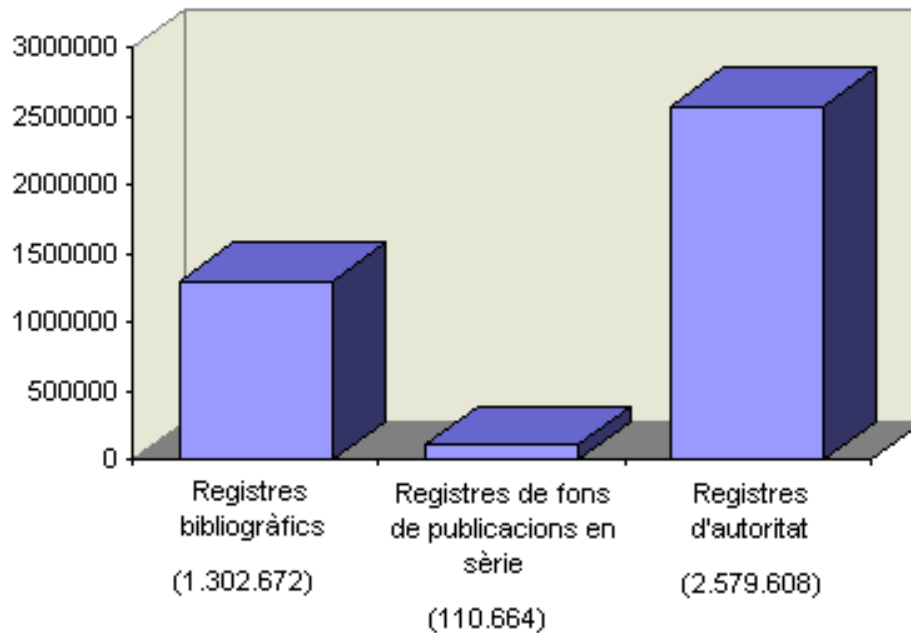

Fig. 2. Estat de la base de dades (2 de juliol de 1997)

4.1. Objectius específics de la catalogació cooperativa en el CCUC

En la línia de la gran majoria de projectes²⁶, els principals objectius de la catalogació cooperativa al CCUC són:

- A. Millorar i incrementar l'accés dels usuaris als fons de les biblioteques mitjançant la catalogació del nombre més alt possible de documents d'una manera ràpida i efectiva.
- B. Reduir els costos de la catalogació original mitjançant la creació de registres bibliogràfics i d'autoritat útils i rendibles per a la totalitat de les institucions consorciades i l'increment de la còpia de registres provinents de bases de dades externes.
- C. Desenvolupar i mantenir els estàndards del CCUC acceptats de manera comuna amb la finalitat de fer la catalogació com més òptima millor.

Per tal de poder dur a terme aquests objectius, han calgut i calen tota una sèrie d'actuacions i procediments encaminats a la creació inicial i l'actualització posterior de la base de dades del CCUC i a l'establiment d'una política catalogràfica comuna.

4.2. Creació inicial de la base de dades del CCUC

Tal com s'ha dit anteriorment, a partir de mitjan 1995 es va iniciar la creació efectiva del CCUC, amb la càrrega successiva en una base de dades comuna dels registres bibliogràfics de cadascuna de les institucions participants a partir d'una còpia de seguretat dels seus catàlegs locals.

Amb posterioritat van ser carregats els registres de fons de les publicacions en sèrie per tal de lligar-los correctament amb els registres bibliogràfics corresponents.

Per contra, els registres d'autoritat de les diferents institucions consorciades no van ser carregats al CCUC, perquè no hi havia recursos humans ni tecnològics per fer front als conflictes resultants d'aquesta càrrega (ex., formes acceptades vs. formes no acceptades, etc.).

Prèviament a la càrrega, i com a primera mesura de control qualitatiu, a cada una de les bases de dades locals es van identificar²⁷:

- a. Els registres que no s'havien de carregar en el CCUC (aquests es corresponien amb el fons que no es trobava subjecte a les regulacions comunes de préstec interbibliotecari i que la institució no es feia responsable de tramitar).

- b. Les etiquetes que no s'havien de carregar en el CCUC (cap de les etiquetes carregades no havien d'entrar en conflicte amb les etiquetes específiques del CCUC).
- c. Els valors de nivell de catalogació bibliogràfica i d'institució de cadascun dels registres bibliogràfics (indispensable per al bon funcionament del control de duplicat que expliquem més endavant).
- d. Les identificacions locals de cada una de les institucions per a la correcta ubicació dels fons, tant de les monografies com de les publicacions en sèrie.

Una vegada identificats i definits aquests punts, els registres bibliogràfics resultants van passar un control de duplicats durant el procés de càrrega en el CCUC.

Aquest control de duplicats consisteix en un programa especialment dissenyat per al CCUC²⁸, que ha permès que cada un dels registres carregats en el Catàleg Col·lectiu hagi estat comparat automàticament amb la totalitat dels registres existents.

El programa compara les etiquetes CATMARC, considerades com a més rellevants a l'hora de determinar si dos registres bibliogràfics són duplicats, possibles duplicats o registres diferents.

Si determina que dos registres bibliogràfics són duplicats, els fusiona en una única notícia. En canvi, si el resultat són dos possibles duplicats, la revisió definitiva cal fer-la manualment.

4.3. Actualització de la base de dades

L'actualització de la feina diària dels catalogadors és immediata pel que fa als registres bibliogràfics i trimestral en el cas dels registres de fons. El manteniment dels registres d'autoritat està centralitzat a l'Oficina Tècnica del CCUC.

- A. Actualització dels registres bibliogràfics: La catalogació es realitza contra la base de dades del CCUC. Gràcies a aquesta modalitat de catalogació directa, els registres bibliogràfics són creats i modificats en el CCUC i, seguidament, copiats a la respectiva base de dades local.

La connexió entre Catàleg Col·lectiu i catàleg local és immediata mitjançant unes senzilles ordres que porten el catalogador d'una base de dades a l'altra.

El procediment habitual que se segueix comença amb la cerca al CCUC del document que es vol catalogar. En cas que la cerca sigui fructífera, el catalogador ha d'actualitzar amb les inicials de la seva institució una de les tres etiquetes de localització amb què pot comptar un registre bibliogràfic:

- si disposa com a mínim d'un exemplar d'aquell document, l'etiqueta per actualitzar és la 998
- si encara no té l'exemplar físicament, però aquest és en procés de compra o de publicació, l'etiqueta per omplir és la 017 o 018, que editen automàticament els respectius missatges en adquirir-se i publicar-se.

Seguidament, el catalogador copia el registre en qüestió a la seva base de dades local i associa els exemplars corresponents.

Mitjançant el número de control ubicat a l'etiqueta 001 del registre MARC, es crea un lligam entre el registre del CCUC i el seu corresponent en el catàleg local.

En cas que el catalogador hagi de modificar el registre bibliogràfic trobat, ja sigui per errors o per la no-adequació a les pautes de catalogació en el CCUC, o simplement perquè és una catalogació a nivell mínim²⁹, el catalogador ha de tenir en compte la següent actualització de l'etiqueta:

- l'etiqueta 049 reflecteix la procedència d'aquell registre, si és catalogació original o és una còpia, o quina institució ha atorgat a aquell registre un nivell bibliogràfic més elevat del que tenia.

Tots els catalogadors poden modificar qualsevol element d'un registre bibliogràfic amb nivell complet de catalogació sempre que la localització sigui només la seva.

En cas que els canvis afectin altres institucions, aquests es fan a l'Oficina Tècnica del CCUC per tal d'avisar les institucions implicades.

La proporció de registres bibliogràfics segons les diferents possibilitats de catalogació explicades es reflecteix gràficament en la figura següent:

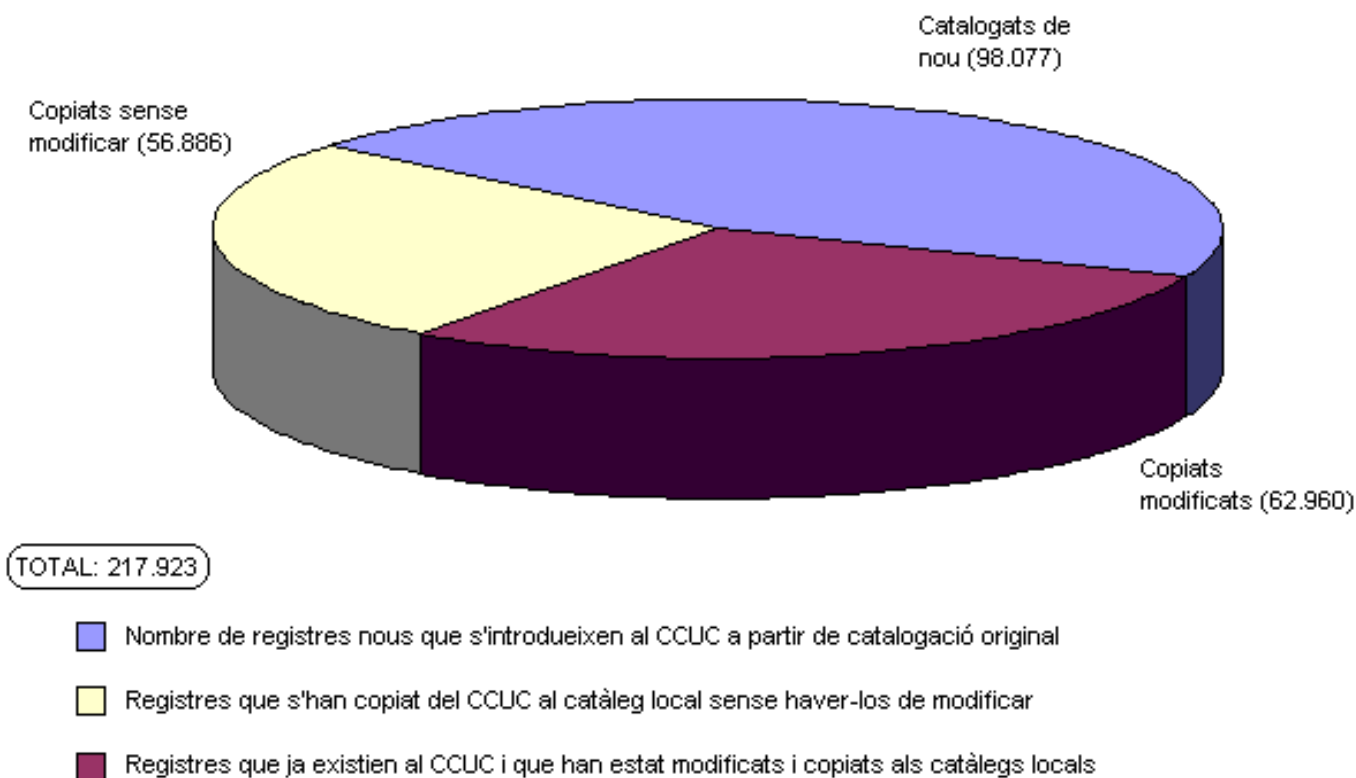

Fig. 3. Catalogació de registres bibliogràfics (juny de 1997)

B. Detecció de duplicats:

L'Oficina Tècnica del CCUC disposa d'un equip de becaris de l'Escola Universitària de Biblioteconomia i Documentació Jordi Rubió i Balaguer, dedicats al control de qualitat de la base de dades.

Una de les feines més importants que duen a terme és el control de duplicats.

Cada un dels catalogadors de les institucions consorciades envien periòdicament a l'Oficina Tècnica del CCUC missatges per correu electrònic amb la referència de registres que han trobat duplicats en el CCUC. Aquests missatges són la font principal per a la detecció i el control de duplicats en el CCUC.

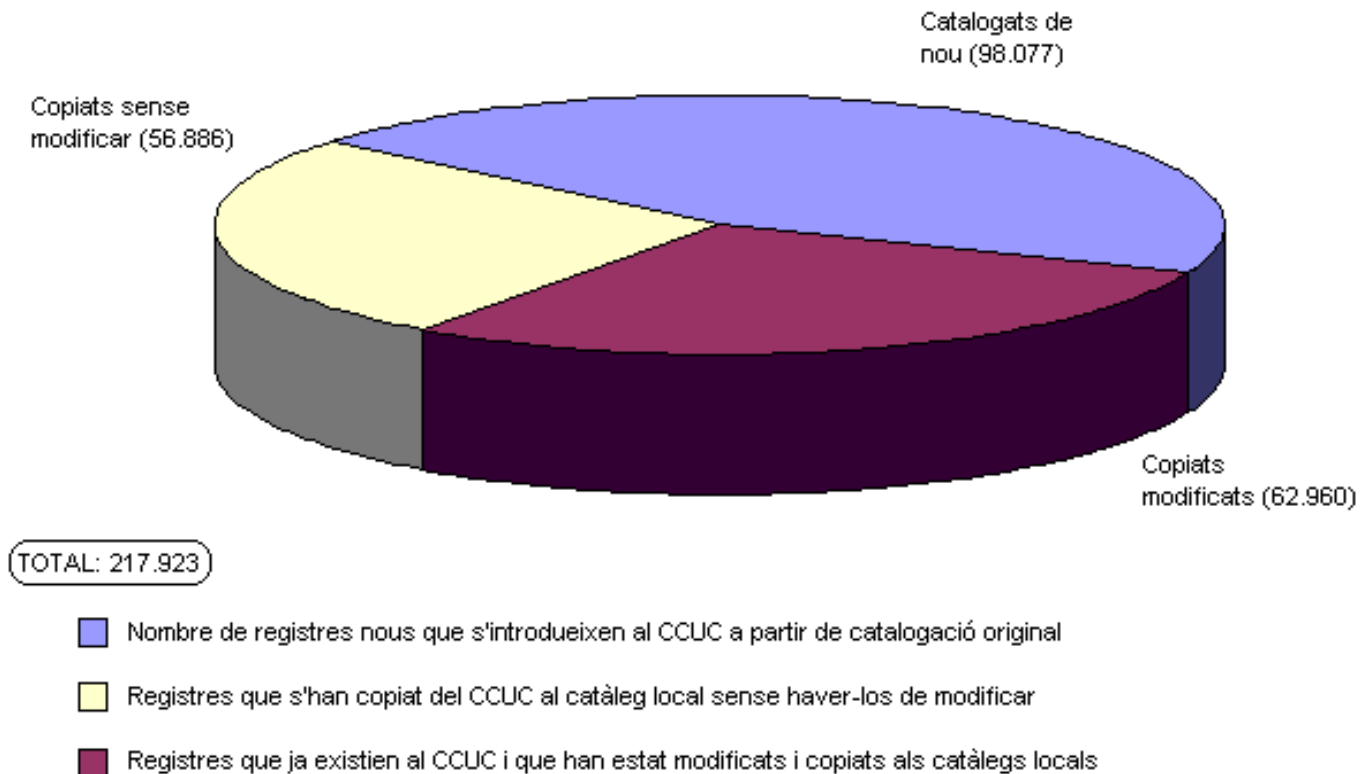

Fig. 4. Detecció manual de duplicats (juny de 1997)

C. Actualització dels registres d'autoritat:

El control d'autoritats del Catàleg Col·lectiu es fa íntegrament a l'Oficina Tècnica del CCUC a partir d'uns informes elaborats pel mateix programa gestor de la base de dades i dels missatges que els catalogadors fan arribar a l'Oficina per correu electrònic.

Les principals tasques que s'han dut a terme fins ara són:

- unificar les diferents formes d'un mateix punt d'accés (nom, títol i/o matèria)
- en el cas dels punts d'accés de nom i de títol de col·lecció unificats, completar quan escau els seus registres d'autoritat amb referències vegeu (4XX), vegeu també (5XX) i notes (670, 678, etc.)

Periòdicament, s'envien a cada un dels interlocutors de les institucions consorciades els registres d'autoritats completats i modificats per tal que, progressivament, les diferències entre els catàlegs locals i el CCUC desapareguin i augmenti així el valor de la cooperació, ja que les còpies de registres del CCUC al catàleg local s'hauran de modificar cada cop menys.

D. Actualització dels registres de fons de publicacions en sèrie:

L'actualització dels registres de fons de publicacions en sèrie es fa substituint cada un dels registres carregats anteriorment i introduint els nous.

Els registres de fons creats de nou en el catàleg local queden reflectits immediatament en el CCUC gràcies a la creació d'un lligam entre catàleg local i catàleg col·lectiu per tal de poder carregar correctament el registre complet.

4.4. Política catalogràfica del CCUC L'establiment d'una política catalogràfica en el CCUC comuna per a totes les institucions consorciades és una eina de treball imprescindible per al correcte desenvolupament i creixement de la base de dades.

La normativa catalogràfica acceptada és la següent³⁰, :

- Descripció catalogràfica: ISBD en les seves diferents edicions segons el tipus de document
- Punts d'accés: *Regles angloamericanes de catalogació*, 1996
- Encapçalaments de matèria: *Library of Congress Subject Headings*; *Llista d'encapçalaments de matèria en català* i *Thesaurus de la Biblioteca de la Universitat de Barcelona*
- Classificació sistemàtica: *Classificació Decimal Universal* i *Library of Congress Classification*
- Format bibliogràfic: CATMARC

Si bé el desenvolupament i manteniment de les concrecions i interpretacions a aquesta normativa és responsabilitat de l'Oficina Tècnica del CCUC, l'elaboració de les pautes es procura fer de la manera més consensuada possible.

En aquest sentit, s'han establert canals per treballar sincronitzadament amb la Biblioteca de Catalunya com a centre bibliogràfic nacional.

L'Oficina, a l'hora d'establir una pauta concreta de catalogació en el CCUC, prèviament recull el treball que sobre aquest tema hagin pogut elaborar les diferents institucions consorciades.

Posteriorment, lliura per correu electrònic una proposta de treball a cadascun dels interlocutors de catalogació per tal de saber la seva opinió.

En cas que les valoracions siguin molt discordants, l'Oficina Tècnica del CCUC pot convocar una reunió del grup d'interlocutors per discutir el tema o crear un petit grup de treball de 3 o 4 membres que estudiï més a fons els diferents punts de vista.

Seguint aquesta metodologia de treball, durant el primer any de funcionament del CCUC s'han establert una sèrie de pautes bàsiques de catalogació³¹, per tal d'assegurar:

- a. L'ús d'una normativa catalogràfica comuna per a totes les institucions consorciades
- b. Una comprensió clara dels procediments de treball:
 - forma d'entrada al catàleg
 - els diferents nivells de codificació dels documents i els elements mínims per a monografies text
 - quins són els camps bibliogràfics i comandes específics del CCUC
 - procediment de còpia i creació de registres bibliogràfics
 - com tractar la informació de la localització
 - pautes de modificació de registres
- c. La unificació de criteris en el tractament de tres de les modalitats catalogràfiques més importants:
 - les obres en diversos volums
 - les reimpressions
 - publicacions en sèrie vs. monografies
- d. La creació de registres bibliogràfics útils i intercanviables per la totalitat de les institucions consorciades:
 - nivells de catalogació
 - elements mínims que ha d'incloure un registre bibliogràfic en cadascun d'aquests nivells per a cada tipus de documents

L'establiment de diferents nivells de catalogació (complet, parcial i mínim) ha permès estructurar jeràrquicament el fons bibliogràfic del CCUC tal com es reflecteix en el gràfic següent:

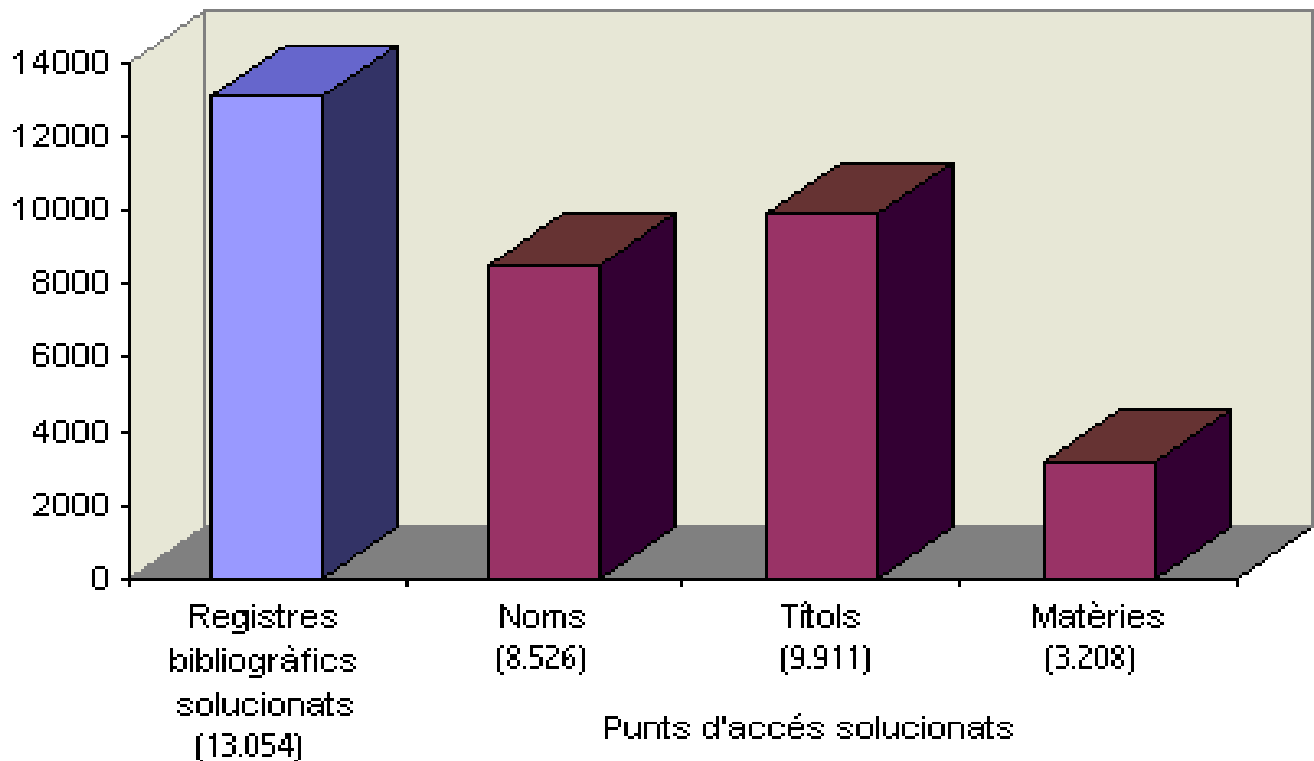

Fig. 5. Nivell de catalogació dels documents (juny de 1997)

En darrer terme, la idea central de totes aquestes concrecions i interpretacions ha estat establir un entorn de treball capaç de perfeccionar i optimitzar la catalogació com a solució viable a la complexitat, alt cost i lentitud de l'actual sistema de catalogació.

En altres paraules, estalviar el màxim de recursos tècnics, econòmics i professionals en el procés de catalogació sense minvar en excés les potencialitats de tractament i recuperació de la informació que ofereixen tant el Catàleg Col·lectiu com els catàlegs locals de les diferents institucions consorciades.

5. Perspectives de futur i treballs pendents

Les perspectives de futur d'un catàleg col·lectiu, i per tant també del CCUC, són totes aquelles que impliquin l'optimització i simplificació de la catalogació per tal que el catàleg sigui:

- més fidedigne amb el fons de les biblioteques consorciades, per evitar al màxim el retard en la catalogació de documents gràcies a la còpia de registres bibliogràfics
- més entenedor per al màxim d'usuaris possible. La posada en comú de pautes de catalogació i de maneres d'interpretar les pautes, a més de facilitar molt la feina dels catalogadors, fa més entenedora la consulta dels usuaris
- més econòmic, perquè els seus registres són intercanviables més fàcilment

Cal tenir present que, a l'hora de la creació d'un catàleg col·lectiu, és important que totes i cada una de les persones que treballen en la confecció dels catàlegs locals comencin a planificar un pla d'actuacions conjuntes. No cal oblidar que les perspectives de futur d'un catàleg col·lectiu, sobretot pel que fa a la seva qualitat i a la seva utilitat, depenen de la feina conjunta i la voluntat personal de cooperació.

En aquest sentit, els treballs pendents de la catalogació cooperativa des de la perspectiva del CCUC es poden resumir en:

- Actualització de la base de dades: inclou, entre altres projectes que s'han de definir en el pla de futur conjunt, la integració d'altres catàlegs locals en la base de dades del CCUC per tal de fer accessible més informació.
- Control de qualitat de la base de dades: la integritat de la base de dades és essencial a curt i llarg termini, com també ho és la implementació d'un bon control d'autoritats.
- Mantenir les pautes de catalogació, vetllant pel seguiment i la coherència d'aquestes pautes amb la pràctica catalogràfica: s'han d'uniformitzar al màxim les diferents interpretacions de les normes catalogràfiques.

- Implementar i estudiar noves tècniques de catalogació, com ara un nou programa per a la catalogació específica de parts components.
- Afrontar la gran implicació de recursos digitals a les nostres biblioteques, diferenciant entre la informació que s'ha de catalogar tradicionalment i la informació que s'ha d'organitzar per tal que l'usuari tingui accés directament a la font a través de recursos com Internet.

6. Valoració de l'experiència del CCUC

La introducció de l'automatització en el món de les biblioteques va suposar la potenciació de la possibilitat d'una comunicació i intercanvi d'informació sense fronteres. Per aquest motiu, a Catalunya, molt encertadament, es va optar per introduir una normativa d'àmbit internacional. Això va representar un pas molt important cap a l'homogeneïtzació.

Així mateix, la catalogació cooperativa ha suposat un altre revulsiu que ha fet accelerar l'entesa entre els diferents centres bibliotecaris. La possibilitat de copiar registres d'una institució a l'altra i, sobretot, el fet de constituir una única base han comportat la necessitat d'aplicar la normativa d'una manera més estricta i d'establir interpretacions comunes.

El fet de catalogar en cooperació també ha induït a fer més palesa la necessitat d'establir uns nivells de catalogació. S'han començat a establir aquests nivells per tipus de material. La seva aplicació ha repercutit en una millor distribució del pes de la feina, de manera que totes les institucions cataloguen a un nivell acceptat i acordat pels cooperants. Això fa que no s'hagin de completar catalogacions ja existents, amb l'excepció de la Biblioteca de Catalunya, que, pel seu caràcter de biblioteca nacional, elabora uns registres més complets.

En un catàleg col·lectiu és molt important tenir un programa acurat per a la detecció de duplicats. Així s'ha fet en el CCUC, encara que falten polir alguns procediments que encara no funcionen al 100%. L'eliminació de duplicats evita la dispersió que desorienta, o si més no fa perdre temps a l'usuari i també al catalogador.

Una altra tasca que es fa imprescindible a curt termini és la regularització dels registres d'autoritat. S'ha parlat de la suma de bases amb criteris diferents; per tant, l'aprofitament de les catalogacions en aquests moments no és total; s'ha de fer la unificació dels punts d'accés i establir les directrius perquè la redacció dels encapçalaments nous segueixi uns mateixos criteris.

D'altra banda, caldria considerar també la introducció de dades corresponents als exemplars de cada institució. Aquest augment de la informació milloraria considerablement les prestacions del CCUC. Actualment un usuari pot saber si una obra és en una determinada institució, però no si el document està disponible o bé quins volums de l'obra té la institució. Aquesta qüestió s'ha resolt en el camp de les revistes.

Un cop assolits els objectius de catalogació unificada, tant en registres bibliogràfics com en registres d'autoritats, una prestació que resultaria de gran utilitat seria la modificació automàtica dels registres a les bases cooperants a partir d'una modificació introduïda en el CCUC. Mentre això no sigui possible, cal optar per solucions intermèdies com és la comunicació prèvia a la base afectada i que aquesta disposi de l'opció d'adoptar o no la modificació.

Aquesta primera etapa del CCUC comporta forçosament la necessitat de fer moltes modificacions, per tot el que hem exposat fins ara; però quan s'hagin pogut fer les unificacions de punts d'accés, aquestes disminuiran considerablement i es podrà arribar a aconseguir, de manera efectiva, que un document només es catalogui una vegada i es pugui copiar entre les bases cooperants sense haver-se de plantejar la possibilitat de fer-hi esmenes.

Aquest fet incrementarà encara més la motivació dels catalogadors, que, en definitiva, és l'aspecte que incideix de manera més positiva en la construcció del catàleg. El fet de constituir una única base de dades, amb uns mateixos criteris, dóna confiança mútua i el sentiment de treballar en una tasca comuna.

L'experiència de cooperar catalogràficament d'una manera eficaç suposa seguir unes mateixes pautes de catalogació, compartir els mateixos registres d'autoritats i establir un sistema de treball cooperatiu per poder catalogar el màxim en el mínim de temps, estalviant recursos amb la distribució racional i no repetitiva de la creació de la informació documental. A Catalunya hi treballem des de fa poc temps, però ens podem beneficiar de l'experiència de països com els Estats Units, que fa molts anys que es dediquen a aquest tipus de treball cooperatiu i que han documentat abastament les seves experiències.

Finalment, cal assenyalar la importància de disposar d'una bona infraestructura tecnològica (tant als centres -terminals, ordinadors personals, xarxes locals, etc.- com nacional -xarxes d'altres prestacions-), capaç de respondre a les necessitats constants d'un projecte de l'envergadura del Catàleg Col·lectiu.

En aquest sentit, val a dir que el fet de disposar d'uns centres en general molt ben equipats i una xarxa de comunicacions d'alta velocitat com l'Anella Científica, que connecta els principals centres de recerca de Catalunya, ha permès desenvolupar amb èxit (malgrat certs problemes de connexió més o menys sovintejats d'algunes institucions consorciades) un entorn de cooperació catalogràfica fins fa pocs anys inimaginable al nostre país.

Barcelona, 18 de juliol de 1997

Referències:

- 1 American Library Association. The ALA glossary of library and information science. Chicago: ALA, 1983
- 2 Thomas, Sarah E.; Younger, Jennifer A. "Cooperative cataloging: a vision for the future" . Cataloging and classification quarterly, vol. 17, núm. 3-4, 1993
- 3 Ruedo : Red Universitaria Española Dobis / Libis [fitxer infotmàtic], URL: <http://www.uned.es/biblio/ruedo.htm>
- 4 Abilene Library Consortium [fitxer informàtic], URL: <http://alcon.acu.edu/>
- 5 CAVALIR ONLINE - the Union Catalog of Virginia Libraries [fitxer informàtic], URL: <http://crusher.bev.net:70/1/Library/CavOnline>
- 6 CARL Corporation [fitxer informàtic], URL: <http://www.carl.org/cinfo.html>
- 7 MELVYL System [fitxer informàtic], URL: <http://www.dla.ucop.edu/>
- 8 Catàleg Col·lectiu de les Universitats de Catalunya [fitxer informàtic]. ([Barcelona] : Consorci de Biblioteques Universitàries de Catalunya, 1997), URL: ⁹ RERO [fitxer informàtic], URL: <http://www.rero.ch/>
- 10 CURL : The Consortium of University Research Libraries [fitxer informàtic], URL: <http://www.curl.ac.uk/>
- 11 Consorci de Biblioteques Universitàries de Catalunya [fitxer informàtic]. ([Barcelona] : el Consorci, 1997), URL: <http://consorci.upc.es/cbuc.htm>
- 12 Pica : library automation & online information services [fitxer informàtic], URL: <http://www.pica.nl/>
- 13 BYBSYS [fitxer informàtic], URL: <http://www.bibsys.no/>
- 14 Mandel, Carol A. "Cooperative cataloging: models, issues, prospects" Advances in librarianship, vol.16, 1992 ¹⁵ CONSER Cooperative Online Serials [fitxer informàtic] ([Washington : Library of Congress, 1997]), URL: <http://lcweb.loc.gov/acq/conser/>
- 16 Program for Cooperative Cataloging [fitxer informàtic] ([Washington: Library of Congress, 1997]), URL: <http://lcweb.loc.gov/catdir/pcc/>
- 17 Rovira, Teresa. "La xarxa catalana de Biblioteques Populars: dels orígens a la desfeta del 1939". Ítem. Núm. 14 (gen.-juny 1994)
- 18 Biblioteconomia: boletín de la Escuela de Bibliotecarias de Barcelona. Núm. 1(1944)-núm. 80 (1976)
- 19 Biblioteconomia. Núms. 57-58 (enero-diciembre 1963)

20 Inventario de publicaciones periódicas que se reciben en las bibliotecas de Barcelona. Barcelona : Biblioteca Central de la Diputación de Barcelona, 1964

21 Inventari de les publicacions periòdiques que es reben a les biblioteques de Barcelona. 3a edició. Barcelona : Diputació de Barcelona. Biblioteca de Catalunya, 1982

22 Catálogos Informatizados de la Red de Bibliotecas del CSIC [fitxer informàtic], URL: <telnet://olivo.csic.es/>, login: aleph

23 Catálogo Colectivo del Patrimonio Bibliográfico Español [fitxer informàtic] ([Madrid : Ministerio de Educación y Cultura. Secretaría de Estado de Cultura, 1997]), URL: <http://www.mcu.es/ccpb/index.html>

24 Espinós, Montserrat; Mestre, Mercè; Tort, Marta. "La creació del Catàleg Col·lectiu de les Universitats de Catalunya: els treballs tècnics preparatoris". Ítem. Núm. 17(jul.-des. 1995)

25 Tort, Marta. "El Consorci de Biblioteques Universitàries de Catalunya". Document : full informatiu. Barcelona : Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya. Núm. 95 (Nov.-Des. 1996)

26 Program for Cooperative Cataloging [fitxer informàtic] ([Washington: Library of Congress, 1997]), URL: <http://lcweb.loc.gov/catdir/pcc/>

27 Espinós, Montserrat; Mestre, Mercè; Tort, Marta. "La creació del Catàleg Col·lectiu de les Universitats de Catalunya: els treballs tècnics preparatoris". Ítem. Núm. 17(jul.-des. 1995)

28 Espinós, Montserrat; Mestre, Mercè; Tort, Marta. "El Catàleg Col·lectiu de les Universitats de Catalunya: control de qualitat i detecció de duplicats en la creació d'una base de dades bibliogràfica". En: 5es Jornades Catalanes de Documentació.. Biblioteques, centres de documentació i serveis d'informació. [Barcelona : Societat Catalana de Documentació i Informació: Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya, 1995]

29 Pautes de catalogació en el CCUC. Barcelona : Consorci de Biblioteques Universitàries de Catalunya, 1996-

30 Pautes de catalogació en el CCUC. Barcelona : Consorci de Biblioteques Universitàries de Catalunya, 1996-

31 Pautes de catalogació en el CCUC. Barcelona : Consorci de Biblioteques Universitàries de Catalunya, 1996-
